

Zofia Kłosińska, Wacław Urban

Klątwy przeciwko Rejowi

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 10, 217-226

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZOFIA KŁOSIŃSKA, WACŁAW URBAN

KLĄTWY PRZECIWKO REJOWI

Ostatnie prace J. Starnawskiego, S. Paulowej (omówienie rewelacyjnych materiałów lubelskich w „Archeionie”, t. LIII) i W. Urbana („Odrodzenie i Reformacja w Polsce” t. XVI; „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego” t. X) wskazują na to, że Z. Kniaziolucki nie odszukał jeszcze wielu materiałów do biografii autora *Krótkiej rozprawy między trzema osobami, panem, wójtem a plebanem*. Nie wydane Rejoviana z akt grodzkich i ziemskich oraz ksiąg sądów duchownych mogłyby po odpowiednich kwerendach stworzyć duży tom, szkoda więc je „po partyzancku” publikować. Podajemy tedy tutaj do druku tylko dwa wyróżniające się akty, które nie są wprawdzie autografami pisarza, ale stanowią silnie zniszczone i słabo czytelne dokumenty oryginalne. Treść takich aktów warto już teraz uwiecznić drukiem, *ne pereant*, tym bardziej że jest ona ciekawa zarówno ze względów historycznoliterackich, jak i prawnokościelnych.

Według słusznego sądu Z. Nowaka („Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, t. XV) Mikołaj Rej był już w czterdziestych latach XVI wieku oczywistym protestantem, nie wyrzekł się jednak nigdy, kiedy to było dlań korzystne, związków z klerem katolickim. Dnia 13 stycznia 1546 r. (potwierdzenie na rokach ziemskich krakowskich 30 stycznia) pożyczył on od związanej z Uniwersytetem krakowskiej kolegiaty Św. Anny 600 zł „na wyderkow”, obiecując za to czynsz 15 zł półrocznie i zabezpieczając go na swych wsiach Bobinie i Słonowicach wraz z kmieciami. Zobowiązał wtedy też kmieci do ewentualnego płacenia za siebie czynszu pod groźą klątwy, a sam obiecał dostawić ich do Wielkanocy przed akta krakowskiego sądu duchownego dla zatwierdzenia tego zobowiązania. Żadnej z powyższych obietnic nie spełnił i dopiero w r. 1565 według drukowanych przez Kniazioluckiego materiałów zapłacił kolegiacie jakiś czynsz. Zapewne Rej, biorąc pożyczkę, był przekonany, że „kościół papieżnicki” w Polsce upadnie po śmierci „starego króla” Zygmunta, a pieniądze przy nim zostaną. W dwadzieścia lat później, kiedy zbierała już siły polska kontrreformacja, doszedł znów do przeciwnego wniosku, że warto mieć za kilkanaście złotych półrocznie spokój z księżmi kanonikami.

Opieszałość Reja w wypełnianiu swych obowiązków dłużnika była powodem wydania przez oficjała generalnego (głównego sędziego biskupiego) krakowskiego poniżej drukowanych ekskomunik. Rzeczą charakterystyczną jest, że sam oficjał Piotr Porębski był spokrewniony z różnowierczą szlachtą i czasem w swoich wyrokach jej sprzyjał.

Na podstawie ekskomunik księży z okolicznych parafii wpisali Reja, jego rządców oraz chłopów z Bobina i Słonowic do metryk *aggravatorum* lub *excommunicatorum*. Sprawa jest ciekawa ze stanowiska ogólnego, gdyż nieźle odaje od strony urzędowej proceder wyklinania opisywany literacko np. przez samego poetę z Nagłowic. Frapująca jest poza tym kwestia „metryk wyklinanych”. O spisach ekskomunikowanych, które prowadziły zarządy parafii w okresie staropolskim, spotkałem sporo wzmianek, ale samej tego rodzaju „metryki” nigdy nie udało mi się zobaczyć (nie wspomina o tym rodzaju źródeł także H. E. Wyczawski, autor podręcznika archiwistyki kościelnej). Cenne byłoby już nie tylko odszukanie jakiejś „metryki ekskomunikowanych”, ale również stwierdzenie, dlaczego owego typu materiały tak doszczętnie wyginęły.

Zresztą także oryginalne akta dotyczące publikacji wyklinań szlachty wraz z poddanymi należą do rzadkości. I tak w swych wieloletnich poszukiwaniach dotyczących Małopolski od XVI do XVIII w. natrafiłem na jeden jeszcze tylko tego rodzaju akt odnoszący się również do wybitnego kalwina z Sandomierszczyzny Hieronima Ossolińskiego (por. W. Urban *Chłopi wobec reformacji w Małopolsce w drugiej połowie XVI w.*, Kraków 1959, s. 93). Zresztą problemy prawne publikowanych dokumentów pozostawiamy do opracowania ludziom bardziej kompetentnym — historykom prawa.

Ogłaszane poniżej akty mówią pośrednio sporo o samym protestanckim panu z Nagłowic, o jego dość nonszalanckim w praktyce stosunku do „papieżnickiego” Kościoła i chłopów, którzy bez swej winy zostali wyklęci, o jego wreszcie sposobie gospodarowania za pomocą rządców. Znaną skądinąd niechęć Mikołaja Reja do Akademii Krakowskiej można też w dużym stopniu wytłumaczyć właśnie ślimaczącym się procesem przeciwko niemu ze strony uniwersyteckiej kolegiaty.

Nasze wydawnictwo może mieć w końcu pewną wagę dla spraw językowych. Ręka Feliksa Iwanowskiego, komendarza w Bobinie, zapisała tu raz nazwisko poety w formie „Regy”, co wskazuje na sposób jego wymawiania. Interesujące mogą być też zmieniające się jak w kalejdoskopie formy nazwisk Rejowskich poddanych.

Spadłe na pisarza pośrednio za sprawą Akademii ekskomunikacji przechowały się do dziś w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, dział *akta papierowe*, fascykuł 191, dokumenty 4935 (akt II z 5 lutego 1547 r.) i 4936 (akt I z 14 grudnia 1546 r.). Publikujemy je w całości, uwzględniając wszystkie cztery współczesne warstwy zapisek: 1. teksty ekskomunikacji (charakterami pisma A i E); 2. dopiski o ich wprowadzeniu w życie (pismami B, C, G i H); 3. notatki kancelaryjne o kosztach ekspedycji aktów (pismem D) oraz 4. noty urzędników kurialnych o trybie dalszego postępowania (pismami F oraz I). Późniejsze, zresztą nieciekawe, zapiski opuszczamy.

Teksty łacińskie modernizujemy według zasad wydawnictw historycznych, teksty polskie i imiona własne transliterujemy.

I

PISMO A

*Petrus Porembski praepositus Osvecimensis, canonicus et officialis generalis Cracoviensis*¹. *Honoran[dis] viris vicariis ad Omnes Sanctos Cracoviae*² *et in Bobin*³ *ac*^a *Magna Kazimirza*^a⁴ *ceterisque praesentibus requirendis salutem in Domino. Nostram excommunicationis sententiam in et contra generosum, nobilem et laboriosos Nicolaum Rey haeredem in Bobyn et Slanovice*⁵ *et factorem eius et Clementem, Mathiam Grudzien, Ioannem Goraczi, Philippum Benek*⁶, *Iacobum Benek, Nicolaum noui kmyecz, incolas in Bobin, et Nicolaum, Paulum, Andreum, Laurentium Maczkovici, inco-*

PISMO A

Piotr Porębski, prepozyt oświęcimski, kanonik i oficjał generalny krakowski. Czcigodnym mężom, wikariuszom u Wszystkich Świętych w Krakowie oraz w Bobinie i Kazimierzy Wielkiej i innym, których terażniejsze pismo obejmuje, pozdrowienie w Panu. Postanowiliśmy nałożyć klątwę — jako też obecnym pismem w imieniu Boskim nakładamy — na urodzonego, szlachetnego i pracowitych: Mikołaja Reja, dziedzica na Bobinie i Słonowicach, oraz na jego rządcę i na Klemensa, Macieja Grudnia, Jana Gorącego, Filipa Benka, Jakuba Benka, nowego kmiecia Mikołaja, mieszkań-

¹ Piotr Porębski (ok. 1500—1564), pochodzący z oświęcimskiej szlachty herbu Kornicz, wieloletni oficjał generalny i kanonik krakowski oraz proboszcz oświęcimski, potem kantor katedry krakowskiej, ześ około 1540 r. kanclerz królowej węgierskiej Izabeli Zapolyi (córki Zygmunta Starogo) i proboszcz w Pécs. L. Łętowski *Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich*, Kraków 1852, t. III, s. 475; S. Uruski *Rodzina*, Warszawa 1917, t. XIV, s. 261; J. Pajewski *Węgierska polityka Polski w połowie XVI wieku (1540—1571)*, Kraków 1932.

² Ekskomunikę niniejszą miano wysłać chyba dlatego do wikarych kolegiaty Wszystkich Świętych w Krakowie, że Rej był współpatronem tego kościoła. *Nowe materiały archiwalne do biografii Mikołaja Reja*, wyd. J. Starnawski [w:] *Miscellanea staropolskie*, t. 2, 1966 („Archiwum Literackie”, t. X), dok. 7.

³ Wieś parafialna w dawnym powiecie proszowskim woj. krakowskiego; Rej był podówczas dziedzicem połowy Bobina.

⁴ Kazimierza Wielka, wieś parafialna w pow. proszowickim (obecnie miasto powiatowe w woj. kieleckim).

⁵ Słonowice, wieś Reja w par. Kazimierza Wielka.

⁶ O polach kmieci i poddanych Reja — Klemensa, Grudnia (bez imienia), Jana Gorącego i Filipa Bedka (tak w owych szesnastowiecznych tekstach; dziś w okolicy występuje nazwisko Będkowski) — wspominają też: pergamin z r. 1546 przechowywany w archiwum parafialnym w Bobinie, będący aktem zamiany gruntów między miejscowym plebanem, Janem Zoleckim, a dziedzicem części wsi, Janem Smolikiem, oraz potwierdzenie powyższej zamiany przez biskupa krakowskiego, Samuela Maciejowskiego, 9 VIII 1546, zatytułowane *Permutatio agrorum et pratorum Bobin*. J. Wiśniewski *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Pińczowskiem, Skalbierskiem i Wiślickiem*, Mariówka 1927, s. 20; Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, *Acta Episcopalia*, t. 25, k. 141 v.—142 v.

las villae Slanovicze, ad instantiam venerabilis capituli ecclesiae collegiatae Sanctae Annae Crac[oviae] ratione contumaciae per nos legitime latam⁷ duximus aggravandum, prout aggravamus in Dei nomine per praesentes. Quocirca vobis exequentibus supradictis sub excommunicationis poena mandamus, quatinus praefatos, sic ut praefertur excommunicatos, ita nunc aggravatos vestris in ecclesiis singulis diebus dominicis et festis nolitis pulsatis, cereis accensis et extinctis ac demum in terram proiectis publice proponentes denunciatis et denunciare curetis. Tam diu praemissa exequen[do], donec a nobis aliud habueritis in mandatis. Datum Cracoviae XIV Decembris anno Domini 1546.

Nostro sub sigillo. Idem correxit.

ców w Bobinie, tudzież na Mikołaja, Pawła, Andrzeja, Wawrzyńca Maćkowiców, mieszkańców wsi Słonowice, na instancję wielebnej kapituły kościoła kolegiackiego Św. Anny w Krakowie, wyrokiem ekskomuniki przez nas prawnie wydanym z racji niestawienia się. Dlatego wam wyżej wymienionym egzekutorom nakazujemy pod karą ekskomuniki, abyście wspomnianych — jak się rzekło — ekskomunikowanych w ten sposób teraz ogłosili i zatroszczyli się o ogłoszenie [ich] za wyklętych w waszych kościołach w poszczególne niedziele i święta: publicznie ich wymieniając przy biciu w dzwony, zapaliwszy i zgasiwszy świece, a wreszcie rzucając je na ziemię. Tak długo powyższe wykonujcie, póki nie będziecie mieli innego polecenia. Dan w Krakowie, 14 grudnia roku Pańskiego 1546.

Pod naszą pieczęcią. Tenże poprawił.

Pieczęć opłatkowa: W środku wyobrażenie krzyża na postumencie bez górnego ramienia (jest to herb Porębskich Kornicz). W otoku trudno czytelny napis: *Petrus Poremski cano[nicus] Cracoviensis.*

Na odwrociu:

PISMO B

(pospieszne i trudno czytelne)

Anno quo infra die vero divi Thoma[e] [21 XII] f[esto] etc. (?) Ego Iohannes vicarius in Magna Cazymyrza executus sum praesens mandatum, personas infrascriptas^b inscripsi in metricam aggravatorum^d ad declarand[um]^e iuxta vim et mandata praesentis processus.

PISMO C

Anno quo intro die Martis mensis Decembris [wtorek, 21 XII ?]. Ego Franciscus vicarius in Bobin executus

Na odwrociu:

PISMO B

W roku jak wyżej, w dniu zaś świątecznym św. Tomasza itd. Ja, Jan, wikary w Wielkiej Kazimierzy, wykonałem powyższe polecenie; wyżej wymienione osoby wpisałem do metryki wyklętych w celu obwieszczenia, według mocy i nakazów obecnego procesu.

PISMO C

W roku jak wyżej, we wtorek w grudniu. Ja, Franciszek, wikary w Bobinie, wykonałem powyższe po-

⁷ Wyroku *in contumaciam* przeciwko Rejowi w aktach oficjalnych Porębskiego nie odnaleziono.

sum praesens mandatum, quia generosum dominum Nicolaum Rey et eius incolas in eadem in metricam aggravatorum inscripsi et eosdem in facie Ecclesiae ad audienda populo cumulatō denuntiam et denuntiare curabo prout in mandatis.

Notatka na dole strony:

PISMO D

Aggravatio gr 2; ad Cazimirza gr 6; ad Bobin gr 1 (denarii) 9.

a—a dopisane na marginesie zamiast skreślonego: *Slanovice*

b skreślono następnie słowa: *videlicet laboriosos incolas villae Slanovicze*

c słowo skreślone

lecenie, gdyż wpisałem urodzonego pana Mikołaja Reja i jego mieszkańców w tej samej [wsi] do metryki wykletych i ogłoszę ich oraz zatroszczę się o ogłoszenie w obliczu gminy kościelnej w obecności ludu zgromadzonego na wysłuchanie, jak w poleceniach.

Notatka na dole strony:

PISMO D

Klątwa gr 2; [posłańcowi] do Kazimierzy gr 6; do Bobina gr 1 [denarów] 9.

II

PISMO E

Petrus Porembski canonicus et officialis generalis Cracoviensis. Honoran[dis] viris vicariis in Bobyn et Magna Cazimirza ceterisque praesentium tenore requiren[dis] salutem in Domino. Mandamus vobis sub excommunicatio[n]is poena, quatenus ad instantiam venerabilis capituli ecclesiae collegiatae Sanctae Annae Crac[oviae] personaliter accedentis^a generosum, nobilem ac laboriosos Nicolaum Rey haeredem et^b factorem ac incolas et cmethones villarum Slanovicze et Bobyn vobis nominan[dos], quorum nomina et cognomina a tergo praesentium volumus habere describen[da], moneatis et requiratis. Quos et nos praesentium tenore requirimus et monemus, ut infra sex dies vestram huiusmodi monitionem immediate sequen[tes], quos ipsi pro omnibus dilationibus terminoque peremptorio ac tertia canonica monitione proxima praefigimus et assignamus, quindecim florenos pecuniae numeri et monetae Polonialis census

PISMO E

Piotr Porębski, kanonik i oficjał generalny krakowski. Czcigodnym mężom, wikarym w Bobinie i Wielkiej Kazimierzy i innym objętym treścią obecnego pisma pozdrowienie w Panu. Nakazujemy wam pod karą ekskomunikacji, abyście, na instancję wielolebnej kapituły kościoła kolegiackiego Św. Anny w Krakowie występując, osobiście upomnieli i przestrzegli urodzonego, szlachetnego i pracowitych: Mikołaja Reja, dziedzica, i [jego] rządce oraz mieszkańców i kmieci wsi Słonowice i Bobin, znanych wam, których imiona i nazwiska chcemy mieć wypisane na odwrociu tegoż pisma. I my treścią niniejszego pisma przestrzegamy i upominamy ich, aby w ciągu 6 dni bezpośrednio następujących po tym waszym upomnieniu — które ustaliśmy i wyznaczamy im na wszelkie odroczenia i jako termin zawity oraz jako trzecie, ostateczne kanoniczne upomnienie — dali, przekazali, wpłacili 15 złotych w pieniądzu liczby

annui pro ratha et festo Nativitatis Domini [25 XII] proxime praeterito solvere neglect[os] dent, tradant, solvant obligatione suae anno proxime praeterito die tredecima mensis Ianuarii⁸ ad acta reverendi domini Andrae Czarnkowski⁹ tunc sede vacante administratoris Cracoviensis factae pareant realiter et in effectu. Verum si se in praemissis gravatos senserint, extunc ipsos coram nobis Cracoviae ultima die praesentis vestrae monitionis, si fuerit iuridica alias prima die iuridica extunc immediate sequenti, legitime compareant, allegaturi causas rationabiles, cur ad praemissa minime teneantur. Alioquin si secus fecerint, extunc nos ipsos Christi nomine invocato excommunicamus in Dei nomine his in scrip[tis]^c et vos sic excommunicatos denunciatis et denunciare cur[etis]^d viso tamen a nobis prius praesentium robore. Tam diu praemissa exequen[do], donec a nobis aliud habueritis in mandatis. Datum Cracoviae die V Februarii anno 1547. Nostro sub sigillo.

i monety polskiej czynszu rocznego, które zaniedbali zapłacić jako ratę na niedawno minione święto Narodzenia Pańskiego, i by wypełnili rzeczywiście i skutecznie swoje zobowiązanie uczynione w ubiegłym roku, w dniu 13 miesiąca stycznia, w aktach wielbego pana Andrzeja Czarnkowskiego, wówczas administratora krakowskiego przy nie obsadzonym stolcu [biskupim]. Jednak jeśliby się czuli poszkodowani w tej sprawie, tedy niech zgodnie z prawem zjawią się u nas w Krakowie w ostatnim dniu tego waszego upomnienia, jeśli będzie to dzień sądowy, inaczej zaś w pierwszym dniu sądowym bezpośrednio następującym, i mają przedstawić rozsądne powody, dlaczego nie zastosowali się do powyższego. Gdyby zaś inaczej postąpili, to my wezwawszy imię Chrystusowe ekskomunikujemy ich tym pismem w imieniu Boga, a wy ogłosicie tak ekskomunikowanych i postaracie się o ich ogłoszenie, jednakże po poprzednim zatwierdzeniu przez nas mocy obecnego pisma. Tak długo powyższe wykonujcie, póki nie otrzymacie od nas innego rozkazu. Dan w Krakowie, dnia 5 lutego roku 1547. Pod naszą pieczęcią.

Dopisek u dołu z lewej strony:

PISMO F

Moneantur denuo de mandato domini nob[iles] dominus Rey ac suus in Bobyn factor¹⁰ personaliter. In consistorio correctum.

Dopisek u dołu z lewej strony:

PISMO F

Niechaj ponownie będą osobiście upomnieni, wedle polecenia pana [oficjała], szlachetny pan Rej i rządcą jego w Bobinie. Poprawiono w konsystorzu.

⁸ Zobowiązanie Reja z 13 I 1546 drukuje Starnawski (*Nowe materiały*, dok. 3).

⁹ Andrzej Czarnkowski h. Nałęcz (1507—1562), kanonik gnieźnieński, scholastyk katedralny krakowski, proboszcz kolegiaty WW. Świętych w Krakowie itd., w latach 1545—1546 administrator diecezji krakowskiej, od 1553 r. biskup poznański; prałat zamieszany w „bunt żaków” 1549 r. *Polski słownik biograficzny*, Kraków 1938, t. IV, s. 216—217.

¹⁰ Może niejaki Paweł, który był rządcą części Reja w Bobinie w r. 1549. *Materiały do biografii Mikołaja Reja z Nagłowic*, wyd. Z. Kniaziołucki, „Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce”, t. VII, Kraków 1892, nr 465, 471 i 489.

Pieczęć oplatkowa jak w poprzednim dokumencie.

Na odwrociu z lewej strony:

PISMO G

1547. *Ego Gregorius in Magna Cazmyrza vicarius praesens mandatum sum executus, personas intro contentas in metricam excommunicatorum inscribendo, videlicet generosum dominum Nicolaum Rey haeredem in Słanovicze et kmetones in Słanovice, videlicet Ioannem Podo, Laurentium Macyek, Nicolaum Maczyek, Paulum Maczek, Andream Maczek iuxta exigentiam processus.*

Podobnie z lewej strony:

PISMO H

Die Saturni XII mensis Martii. Ego Felix¹¹ commendarius in Bobyn praesens mandatum executus sum, quia personas, videlicet nobilem Nicolaum Regy et factorem eius ac cmetones in Bobyn eius omnes, videlicet Clementem, Mathiam Grudzyen, Iohannem Goracy, Philippum Benek, Iacobum Benek, novi kmyecz inscripsi omnes in metricam excommunicatorum iuxta formam praesentis processus.

Następne zapiski na środkowej szpalcie odwrocia:

PISMO B₁

(o wiele staranniejsze od pisma B, tak że identyfikacja rąk jest niepewna)

Anno quo intro feria tertia. Ego Iohannes vicarius in Magna Kazymirza ante dominicam Quinquagesimam [15 II] executus sum praesens mandatum,

Na odwrociu z lewej strony:

PISMO G

1547. Ja, Grzegorz, wikary w Wielkiej Kazimierzy, wykonałem powyższe polecenie, wpisując wyżej wymienione osoby do metryki wyklętych, mianowicie urodzonego pana Mikołaja Reja, dziedzica na Słonowicach, i kmieci w Słonowicach, tzn. Jana Podo, Wawrzyńca Maćka, Mikołaja Maćka, Pawła Maćka, Andrzeja Maćka, wedle wymogi procesu.

Podobnie z lewej strony:

PISMO H

W sobotę, 12 miesiąca marca. Ja, Feliks, komendarz w Bobinie, wykonałem obecne polecenie, gdyż wpisałem wszystkie osoby do metryki wyklętych, tj. szlachetnego Mikołaja Reja i jego rządcę oraz wszystkich jego chłopów w Bobinie, mianowicie Klemensa, Macieja Grudnia, Jana Gorącego, Filipa Benka, Jakuba Benka, nowego kmiecia, wedle formy obecnego procesu.

PISMO B₁

W roku jak wyżej, we wtorek. Ja, Jan, wikary w Kazimierzy Wielkiej, wykonałem obecne polecenie przed niedzielą zapustną, gdyż upomniałem

¹¹ Ks. Feliks Iwanowski, który 24 V 1547 r. wydzierżawił oficjalnie od plebana bobińskiego Jana Zoleckiego miejscowy kościół parafialny wraz z majątkami i dochodami. Dzierżawa rozpoczęła się już faktycznie od 25 stycznia (dlatego 15 II Iwanowski podpisał się *Felix arendarius*), była obliczona na 5 lat, a dzierżawca miał płacić 24—30 grzywnien rocznie. Ks. Feliks pochodził może ze szlacheckiej rodziny podlaskiej h. Łódzia. 13 V 1552 r. komendarzem w Bobinie był już niejaki Mikołaj. Arch. Kurii Metrop. w Krakowie, *Acta Officialia*, t. 80, s. 489—491 (*Arenda ecclesiae parochialis in Bobin*); t. 83, s. 656.

^e *quia monui* ^e *personaliter kmethones de Słanowicze* ^f, *videlicet Ada[mum]* ¹² *factorem et Paulum, Andream, Laurentium, Nicolaum nec non Iohannem Podo Maczyeyky iuxta exigentiam processus.*

PISMO H

Die Martis XV mensis Februarii. Ego Felix arendarius in Bobyn prae-sens mandatum executus sum personaliter intro contentas, videlicet nobilem dominum Nicolaum Rey non inveni nec eius factorem admonendos eos, tamen cmethones eius monui, videlicet Clementem, Mathiam Grudzyen, Iohannem Gorący, Philippum Benek, Iacobum Benek ^g *ac terminum eis assignan[do]* ^g *iuxta formam praesentis processus.*

PISMO I

Anno Domini 1547 die Veneris XXV Februarii ¹³, *Dominus in contumaciam cmetonum monitorum a tergo praesentium descriptorum pro termino illis assignato non comparentium et* ^d *audie[ndum?] solitum merito* ^d *totum robur praesentium* ^d *ipsosque in sententiam excommunicationis incidisse decrevit ac eosdem in ecclesiis publice excommunicatos denuntian[dos] mandavit praesentibus notariis* ¹⁴.

Iacobus de Jaroslaw subscripsit.

Notatka na dole strony:

PISMO D

Monitorium 2 gr 2 d[enarii]; cursor gr 6 ad Cazimirza; item gr 1

osobiście kmieci ze Słonowic, mianowicie Adama rządcę i Pawła, Andrzeja, Wawrzyńca, Mikołaja oraz Jana Podo Maciejków, wedle wymogi procesu.

PISMO H

We wtorek, 15 miesiąca lutego. Ja, Feliks, dzierżawca [plebanii] w Bobinie, wykonałem terazniejsze polecenie osobiście wobec osób wyżej wyrażonych, mianowicie nie zastałem szlachetnego pana Mikołaja Reja ani jego rządcy, aby ich upomnieć, upomniałem jednak jego kmieci, tj. Klemensa, Macieja Grudnia, Jana Gorącego, Filipa Benka, Jakuba Benka, wyznaczając im termin, wedle formy obecnego procesu.

PISMO I

Roku Pańskiego 1547, w piątek, 25 lutego. Pod nieobecność napomnianych kmieci, wymienionych na odwrocie dokumentu, nie stawających w terminie im wyznaczonym i zwykłym na audiencję, pan [oficjał] uznał za słuszną całą moc niniejszego pisma oraz że ciż podpadli pod wyrok ekskomuniki; nakazał też ogłosić ich publicznie w kościołach jako ekskomunikowanych, w obecności notariuszy.

Jakub z Jarosławia podpisał.

Notatka na dole strony:

PISMO D

Upomnienie 2 gr 2 [denary]; posłaniec do Kazimierzy gr 6; następnie do

¹² W oświadczeniu z 2 III 1556 r. o złożeniu pozwu na instancję kolegiaty Św. Anny są aż dwie osoby, które można by zidentyfikować z o 10 lat wcześniejszym rządcą: ważniejszy od innych kmieć Adam oraz faktor Wiącek. *Materiały* (Kniaziolucki), nr 625.

¹³ Aktu dotyczącego interesującej nas sprawy nie odnaleziono pod tą datą w krakowskich *Officialiach*, *Episcopaliach* i *Vicarialiach*.

¹⁴ W drugiej połowie lutego 1547 r. jako sekretarze (*notarii*) oficjała Porębskiego występowali Jan Słoszek ze Żnina, Maciej Sławecki i właśnie autor powyższej zapiski Jakub z Jarosławia — Arch. Kurii Metrop. w Kr., *Acta Off.*, t. 80, s. 169 i in.

[den.] 9 ad Bobyn; item a robore modernarum [?]; item cursori ad Cazi-mirza et Bobin gr 1 [den.] 9.

^a w tekście: *acteden* ze skrótem.

^b w tekście wolne miejsce na 2 wyrazy.

^c tekst wyrwany, brak ok. 1 wyrazu.

^d dziura.

^{e-e} tekst wyblakły.

^f przekreślone: *iuxta*.

^{g-g} wiersz trudno czytelny z powodu złożenia.

Bobina gr 1 [denarów] 9; następnie od nadania mocy obecnemu pismu; dalej posłańcowi do Kazimierzy i Bobina gr 1 [denarów] 9.

I. Kosiński
U. Kosiński

АНАФЕМЫ РЕЮ

Последние работы показали, что большая часть материалов к биографии „отца польской литературы” Миколая Рея из Нагловиц остаётся ещё в рукописях. Издатели публикуют здесь только два особо интересных оригинальных акта из Архива Ягеллонского университета в Кракове. Это анафемы от 14 XII 1546 и 5 II 1547 гг., которым был предан писатель и его челядинцы из Бобина и Слоновиц (юг Келецкого воеводства) по делу, связанной с Университетом Краковской коллегии Св. Анны. Поводом было невыполнение Реєм долговых обязательств по отношению к этому учреждению.

Документы, оснащённые множеством тогдашних приписок, наглядно показывают механику церковного проклятия, а также отношение симпатизировавшего Реформации поэта к церкви. Интересно показаны также в документах низший приходский клир и челядинцы Рея.

ANATHEMAS AGAINST REY

Recent studies have shown that a large proportion of material for a biography of the “father of Polish literature” are still left in manuscripts. Only two particularly interesting original documents from the Archives of the Jagiellonian University, Cracow, are here published. These are anathemas of 14 December 1546 and of 5 February 1547 pronounced against the writer and his lieges from the villages of Bobin and Słonowice (Southern Kielecka Land) at the instance of St. Ann Collegiate Church, Cracow, which was associated with the University. The anathemas were occasioned by Rey’s failure to meet his obligations to that institution. These documents, with many contemporary insertions affixed, vividly exemplify the means by which excommunication was brought about as well as the poet’s (sympathizing with Reformation) attitude towards the Church. The sources also absorbingly disclose the parish lower clergy and Rey’s lieges.